

Пажња дамама и господи а нарочито ВЕРЕНИЦИМА

Златан накит и швајцарске часовнике добићете најповољније код Риста Протић
фирме Теразије 25
и Кр. Александра бр. — 1

Вршим поправке са гаранцијом, купујем старо злато

ФРАЊО ГАЈДОШ

Кр. Милана 35, БЕОГРАД, Тел. 20-225

Писаће машине
Машине за сабирање
Машине за рачунање
Машине за књиговодство

Захтевајте
безобавезно
приказивање
машина и
организаци-
оне предлоге
за књигово-
ство!

Generalna ASTRAWERKE A. G. Chemnitz Carl WALTHER Zella — Mehlis
zastupstva: SEIDEL & NAUMANN A. G. DE TEWE Deutsche Telefonwerke
Dresden und Kabelindustrie A. G. Berlin

српска енсна

БРОЈ 1

БЕОГРАД, 1 ОКТОБАР 1941

ГОДИНА I

Садржина:

- Уводна реч
Пред почетак нове сезоне
Изјаве управника и шефова
Народног позоришта
Отварање Српског народ-
ног позоришта
Прве премијере и прет-
ставе:
Герхарт Хауптман (Прили-
ком премијере „Елге“)
Волфганг Амадеус Моцарт
(Приликом обнове „Фигарове женидбе“)
„Несуђени зетови“ од Сла-
вомира Настасијевића
„Жизела“. Балетски дивер-
тисман
Прва изјава управника г.
Јована Поповића
Репризе и обнове:
а) Драма
б) Опера и балет
„Вертер“ Жила Наснеа
Прва позоришна претстава
у Београду
Позоришне белешке
Из уредништва
Додатак:
Антуелна позоришна листа

цена 4 дин.

Г. Добрица Милутиновић
дојен Драме Српског народног позоришта

ZAŠTO TRPITE

OD REUMATIZMA IŠIJASA I GIHTA?

Upotrebom

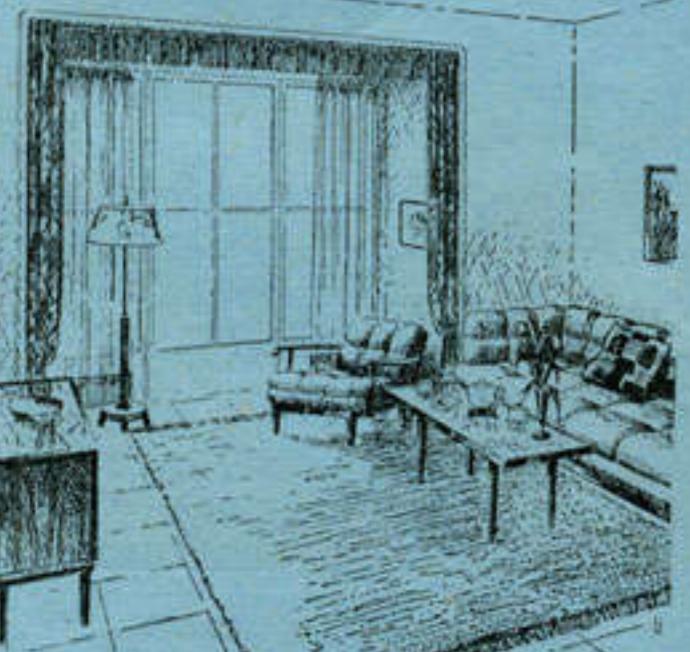
Solfatana

kod kuće za kratko vreme sigurno ćete se izlečiti.

Tržište SOLFATAN u svima apotekama.

ПОЗНАТА ТАПЕТАРСКА и ДЕКОРАТЕРСКА РАДЊА

ХУГО РОТЕ

пресељена је у
ХИЛЕНДАРСКУ ул. бр. 1
преко пута Занатског Дома

Тел. 25-701

СРПСКА

СЦЕНА

БР. 1

БЕОГРАД, 1 ОКТОБАР 1941

ГОДИНА I

У врлој заштитеној и много дискутираној релацији „Позориште у моралном живошту поједињих народа“, француски писац Жак Којо подвргао је, непуну годину пре данашњег рата, свеснотројју анализи штање даљег развића савременог позоришта. Он утврђује да је савремени човек злоупотребио своју интелигенцију, он се више не стира за своје духовно развиће и свој духовни напредак, његов једини циљ је — хаос у природи... Ошуда је и његово позориште савршено промашило свој главни циљ: мешто да служи људском усавршавању и поузданим духовним напорима, који човека чине сарадником на делу Творчевом, оно је постало појриште естетских играџија, разговора у сликама, разошкрића без смисла, анализа, описа и утицаја, или, што је још горе, појриште сушних техничких експеримената. Стога савремено позориште, еготистично у основу, не налази правог одјека у људској души; оно није у могућности да одговори човеку на већије штање о сушини његовог Ја. А без тога одговора нема велике драмске умешности, дакле ни правог позоришта.

„Не може један народ,“ вели Којо, „посташи велики, ако своме позоришту не указује доволно часни.“ А то указивање часни није ништа друго до тражење праве драмске садржине која ће духу једног народа моћи да постане „свагдањи хлеб,“ низводно да му буде ошров.

Реч је, дакле, о новом позоришту и о новом духу у шаковом позоришту. Ошуда је ново позориште неће освариши они позоришни мајстори који прибегавају једном формалном позоришном принципу, принципу техничке природе, него они који буду у могућности да преобразе целокупни дух драмске умешности, и то да га преобразе у идеалистичком смеру. „Ако хоће да и даље живи и да врши свој вековни морални и друштвени утицај,“ закључује Којо, „позориште треба да постане народско, популарно, да служи људима за веровања, за надања, за

елеменишта осећања. Овакво једно огњиште нозе шојлине могуће је наћи само у једној религији љубави.“

Ставили смо ове, готово програмашке, речи једног позоришног човека на чело овог уводног написа, свесни судбоносних шренушака које српски народ данас преживљује. Оне могу да послуже као пушоказ у једну свеснану обнову српског културног живоћа (нарочито оног стваралачког карактера) који се мора враћати својим чистим националним основима да би се уопште могао одржати. У тим огромним напорима око усвојавања прекинутих веза са основним елементима наше националне културе, позориште ће играти, бесумње, велику улогу као најефикаснији инструмент културног најрешка. Оно је ту улогу играло, често, и у нашој прошлости, пожртвовано, мисионарски, без предаха. Играће је и у нашој будућности која ће бити онаква каквом је ми будемо стварали, користећи се искуствима последњих трагичних догађаја.

Народно позориште, као машца целокупног српског позоришног живоћа, осећа у поштуности шешки задатак који данас узима на себе у интересу обнове српске стваралачке културе, и у приликама поштуну новим, и у односима сасвим измененим. Отварајући поново своје двери српској позоришној публици, оно, после вишемесечне паузе, туне брига и напора око основних материјалних штита, у првом реду штита обнове сопствене куће, негује живу жељу да да поштрека српском стваралачком духу који је у недавној прошлости био често занемариван и неразумно пренебрегаван. Али да се, подједно, користи и свима стваралачким шековинама оних великих народа, првенствено суседних, који су и у нашој прошлости, нарочито у прве дане стварања нове српске књижевности, вршили плодне утицаје на наше нове самоникле културне манифестије.

Том циљу треба да послужи и овај позоришни часопис коме преходе дуге и часне традиције у овоме смjeru. Сматрајући да је позоришна уметност избор свих уметничких напора, и пајвиши, у пространој културној области једног народа, овај часопис ће настојати да даје верно огледало разних и многообразних позоришних тренерења, тако утицајних, али и толико пролазних. И да послужи, пре свега и изнад свега, оном начелу које исписује Жак Коћо, а које је присно и особено српској народној души.

Пред почетак позоришне сезоне

— Изјаве управника и шефова Народног позоришта —

Г. Јован Поповић, управник

Г. Јован Поповић

ране“ и „Критике на Школу за жене“. Најзад, из овог Позоришта произтекла је цела екипа младих људи који су своје позоришне амбиције покушали да остваре на даскама Народног позоришта, и измену којих су их неки и остварили.

Г. Поповић такође је један из ове екипе. У Народно позориште ушао је као редован члан 1921 године, и остао у њему пуне три године, све до 1924. Доцније, пошто је завршио правне студије, он је и даље, с времена на време, играо у Позоришту и превео за њега неколико комада. Радио је и као редитељ, и спремио више добротворних претстава с младим дилетантима. У току своје глумачке каријере, г. Поповић је с наглашеним успехом заступао фах младих љубавника, нарочито у салонској комедији. Једва од првих улога, у којој је био запажен и с којом је избио у први план нове глумачке екипе Народног позоришта, био је Хљестаков у „Ревизору“ од Гогола. Напуштајући Позориште, он се доцније у овој улози и опростио с београдском публиком. Од његових важнијих улога, не убрајајући овамо целокупну салонску комедију Народног позоришта из тог времена, треба поменути Ханса у драми „Младост“ од Макса Халбера, Луду у „Богојављенској ноћи“ од Шекспира и Фадинара у „Флорентинском шеширу“ од Лабиша. Вреди забележити да је г. Поповић у току своје глумачке каријере био толико запослен да је месечно играо по двадесет и више пута.

Доцније, напустивши Позориште и посветивши се адвокатури, г. Поповић је пажљиво пратио даље развиће нашег позоришног живота. Из тога времена датира више његових написа, расутих по нашим дневницима, из области наше позоришне културе и наше позоришне проблематике. До 1935. г. Поповић је, углавном, заузет својим адвокатским пословима. Те године постављен је за шефа Отсека за филм при Претседништву владе. На том положају остаје све

до садашњег рата, живахо настојећи да се унапреди наш домаћи филм. У томе циљу написао је више сценарија за културни филм, а и сам је узимао учешћа као глумац при изради неких наших филмова. После рата постављен је за шефа Отсека за позоришта и приредбе при Претседништву владе. Задржавајући тај положај и даље, он је 25. августа о. г. постављен за комесара Народног позоришта, с правима и дужностима управника. Г. Поповић, према томе, није вимало нов човек у нашем позоришном животу; он је у њему судовоа и раније, врло интензивно, и познаје га свестрано од његових првих послератних почетака. Стога се од њега с правом ишчекује, на одговорном и тешком положају управника прве српске сцене, једна особита и плодоносна активност.

*

Управнику г. Поповићу ставили смо ова питања:

— *Смерница Вашег рада?*

— Ја сам у својој изјави, коју сам дао штампи приликом свог доласка на управнички положај, јасно подвукao да Народно позориште улазећи у ову сезону има да је обележи као један нов период рада, јасније речено као период обнове у пуном смислу речи. Систем тог новог рада, који сам у главним потезима већ означио, загарантоваће пуну активност куће. (Ову изјаву г. Поповића доносимо у изводу у овом броју. — Пр. ур.)

— *Да ли мислиш да ће се нови систем рада моћи да осеши и на сцени Манежа, поред свих његових шехничких недостатака?*

— За првих неколико месеци, до коначне оправке зграде код Споменика, Позориште ће бити принуђено да ради само у својој згради на Врачару. Али „Манеж“ ће, и поред својих непотпуности у техничким сретствима, ипак задовољити потребе већег дела репертоара. Наравно да ће декоративни комади ширега замаха, који захтевају дубину позорнице и ширину ваздушног хоризонта, изостати за сада и причекати оспособљење зграде код Споменика, где ће без зебње моћи бити изведена дела монументалне архитектуре са свом њиховом просторношћу и потребним ефектима.

— Уверен сам да ће се резултати уметничке обнове у репертоару, опери и глуми осетити већ током рада у „Манежу“. То мора бити главна амбиција свију нас, јер је то једини поуздан пут ка уздизању и стварању оног реномеа који ова кућа мора да има. Постизавање тога циља, по себи се разуме, изискује велике напоре. Нарочито велике напоре редитеља и глумца, јер се озбиљни подухвати не могу чинити без савршеног оруђа — смишљено постављене режије, изразите глуме сваког појединца и њихове утанчане осећајности, еластичности и смисла за органско везивање у целину. Само тако опремљени комади могу добити печат уметничке творевине и стил израђене глуме. За добре прештаве није довољно да овај или онај глумац даде позоришту с времена на време лепо извајање креације, већ да се осети уметничка целина комада у пуној својој линији.

— Прилике су шешке. Верујеш ли да ће посета београдске публике на нашим прештавама бити ипак шолика да оправда све оне огромне напоре које наши ансамбли, и драмски и оперијски, и балетски, улажу у циљу обнове нашег Позоришта?

— Што се тиче позоришних посетилаца, ја се надам да ће београдска публика, која има заиста смисла да осети изразите вредности, умети да схвати потребу препорода нашег Театра и да свој укус развије тако да озбиљној литератури да предност над празном и шупљом лакрдијом. Старе културне традиције нашег Театра захтевају безусловно добро позориште, и драмско и оперно, засновано на здравим и солидним основама.

Г. др. Душан Милачић, директор драме

Г. др. Душан З. Милачић рођен је 1892. г. у Мердарима, у топличком округу. Гимназију је завршио у Нишу, филозофски факултет (група француски језик и књижевност) у Ексу, Алжиру и Паризу. Докторирао је у Паризу, на Сорбони, 1930. г. Докторска теза била му је (на француском језику): *Балзаково позориште* (главна теза, стр. 423) и *Балзаково необјављено позориште* (споредна теза, стр. 405). Ова два дела наградила је Француска Академија наука и уметности. Доцније је издао у Београду студију о великој француској глумици Сари Бернэр (1937). Написао је цео виз студија о француским писцима и објавио их по нашим најбољим књижевним часописима („Српски књижевни гласник“, „Мисао“) Бавио се и теоријом естетике и штампао из ње неколико одломака. Главне стулије г. Милачића, објављене на српском језику, јесу: *Пол Бурже, Иполиш Тен, Леконти де Лил, Драматичне године Балзаковог живота, Француске особине, Чиста поезија, Француска постерацна књижевност, Франсис Сарсе као позоришни критичар, Бенжамен Констан, Жемијеви погледи на позориште*, и др.

Низ година провео је г. Милачић као професор: од 1920 до 25 и од 1928 до 30 у гимназији у Нишу, 1931/32 на Војној академији у Београду. Од 1925 до 28 био је шеф Просветног одељења при нашем Посланству у Паризу. 1931. г. постављен је за управника Бановинског позоришта у Нишу. На овом положају остао је све до 1934. г., кад је постављен за књижевног референта Народног позоришта у Београду. Од 1939. г. директор драме је у овом Позоришту.

— *Ваш најранији репертоар за нову сезону?*

— Дају вам — најпре, суви збир имена и дела. Српски писци: „Протекција“ и „Свет“ од Нушића; „Бидо“ од Весели-

новића и Брзака; „Лажа и паралажа“ од Стерије; „Избирачица“ и „Љубавно писмо“ од Косте Трифквића; „Несуђени зетови“ од Славомира Настасијевића.— *Немачки писци*: „Сплетка и љубав“ од Шилера; „Част“, или „Ивањске ватре“ од Судермана; „Елга“ од Хауптмана; „Цунгла“ од Јозефа Франка; „Усред бела дана“ од Паула Хелвига и „Смучање на сувом“ од Курта Бортфелда.— *Француски писци*: „Тартиф“ од Молиера; „Посао је посао“ од Мирбоа; „Флорентински шешир“ од Лабиша и „Две сиротице“ од Д' Енерија.— *Италијански писци*: „Да би се оденула голотиња“ од Лујијија Пирандела. Вероватно ћете имати и једног Шекспира, „Отела“, или „Како вам драго.“

— Неки од ових комада дати су у рад још пре 6 априла, као „Елга“ и „Несуђени зетови“, тако да ће одмах на почетку сезоне изићи пред публику. Други су, опет, подељени и већ се пробају, као „Посао је посао“, „Протекција“, „Усред бела дана“ и „Тартиф“. Почетком сезоне користићемо и неке до маће и стране комаде из прошле сезоне (репризе), који су имали успеха.

— Из мог нацрта репертоара видите, рекао нам је г. Милачић, да преовлађују дела из прошлости, јер су данашњи писци свих народности, услед ратних прилика, заузети другим пословима и дужностима. Пада у очи да је врло оскудан савремени домаћи репертоар. Ми нисмо ни иначе, у нормалним приликама, имали велики избор нових драмских дела, сад их уопште немамо. Ниједан реномирани српски драмски писац није нам досад поднео неко своје ново позоришно дело; обећали су само да ће то урадити у току сезоне г. г. Боривоје Јевтић, Петар С. Петровић и Љубомир Бошњаковић. Можда ћемо још узети у репертоар драмску причу „Девојка бржа од коња“ од г. Николе Трајковића, ако то допусте ограничено техничке могућности наше садашње сцене. То је све. У узроке и објашњења овог појава не можемо улазити, али се они могу наслутити: драма је најсложенији књижевни род који захтева нароочиту стваралачку усредсређеност, а наши су писци још увек под утиском историских догађаја из априла о. г.

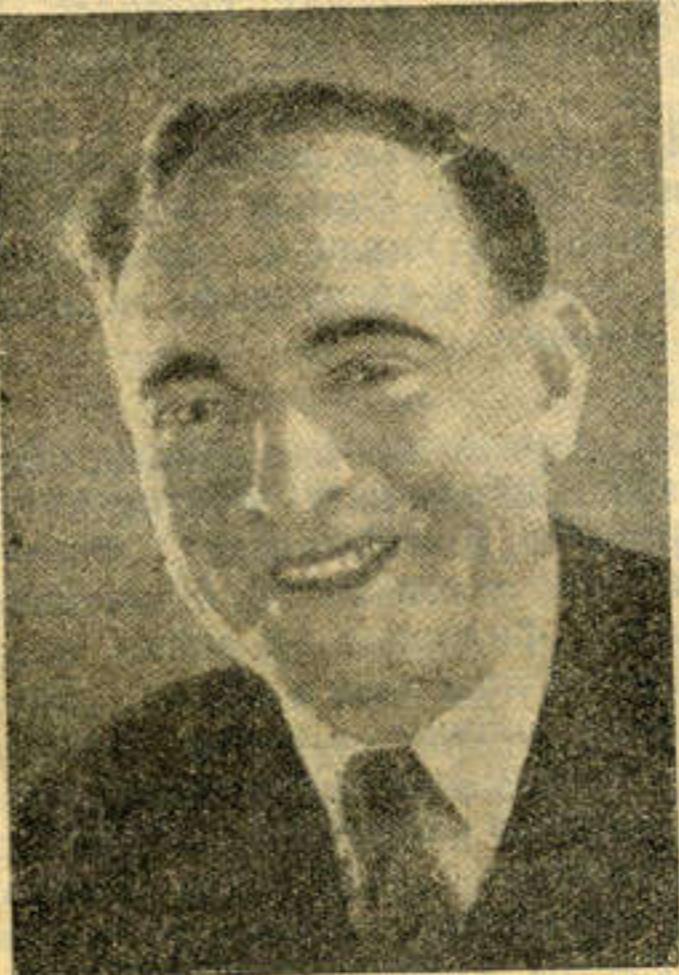
— Обнова ансамбла, нови ангажмани?

— Да би смо нормализовали рад у Драми извршили смо неколико нових ангажмана да бар делимице надокнадимо отсуство наших првака г. г. Драг. Гошића, Мате Милошевића и Светолика Никачевића, које се иначе не може ничим надокнадити. Ангажовали смо г. г. Симу Илића, досадашњег члана Загребачког позоришта, Јована Танића и Рељу Ђурића, доскорашње чланове Сарајевског позоришта; сви су они изразити и реномирани глумци који су имали запажених успеха на својим ранијим сценама. Реангажовали смо, затим, г-ђу Софију Перић, а од младих смо ангажовали г-ђицу Миру Тодоровић, која је имала лепих успеха у Уметничком позоришту, и г-џу Гордану Гошић која носи у себи глумачке крви (кни је поч. Николе Гошића, драмског првака нашег Позоришта).

— Да ли рад у Драми неће нашти на извесне тешкоће у току ове сезоне?

— Плашим се да ће техничке тешкоће нашег рада бити велике. Уништењем велике зграде код Споменика, која се сад срећом сбиваља, рад у Драме и Опере и Балета сведен је на рад у згради на Врачару. А ту немамо довољно ваздуха ни простора за упоредни рад који захтева овако велик и сложен позоришни апарат. После, појављиваће се, бесумње, и тешкоће материјалне природе које се односе на набавку потребног позоришног материјала, како у питању израде декора, тако и у погледу савремених и историских костима који нам недостају. Ипак, урадићемо све да остваримо онај уметнички задатак који наше Позориште има да изврши у току ове сезоне.

*
Г. Рудолф Ертл, в. д. директора Опере

Г. Рудолф Ертл

о. г. па је своју одговорну дужност прихватио с великим еланом. Његов двадесетогодишњи рад на нашој оперској сцени, певачки и редитељски, оцењен је и у српској јавности и у српској музичкој критици најбољом оценом.

— Ви сће, крајем априла о. г., постављени за в. д. директора Опере. Какве су тешкоће у то време стијале пред Вама?

— Пре више од двадесет година дошао сам у Београд на позив тадашње управе Народног позоришта да ради на дизању његове Опере. Тада мој рад припада историји наше оперске сцене. У њега сам уложио сви свој идеализам и младачки полет, њему сам посветио најбоље године свога живота. Данас сам поново на почетку једног великог посла, али пот-

пуне друге врсте и у другим приликама: сад сам позван да проведем организацију рада у Опери и Балету нашег Позоришта.

— Вратили смо се у један разривени Београд. Деца наше Талије, окупљена око свога разореног храма, питала су се сузних очију: Шта сад? Али су се брзо тргла, уз поклич: на рад!, свесна чињенице да је само у позитивном и конструкцијном раду вредно живети. Сви смо легли на посао да спасавамо оно што се још да спаси. Већ последњих дана априла, пошто смо искрчили рушевине у згради на Врачару, били смо многи на окупу, на челу с тадашњим управником г. Момиром Вељковићем. На састанку, који смо имали том приликом, једногласно сам изабран за в. д. директора Опере, и одмах сам се дао на организовање Опере и Балета, уверен да ћемо почети с претставама до 1. јуна. Стручна комисија Комесаријата за грађевине, међутим, која је прегледала зграду, сматрала је да она треба знатних оправки. Тако је наш рад одгођен на неизвесно време.

— За време летњег одмора спремао сам оперски и балетски ансамбл где и како је било могуће. Радили смо у Музичкој школи „Станковић“. Дирекција и Управни одбор ове школе спремно су нам изишли у сусрет и препустили за рад један спрат школе и концертну дворану.

— *Шта сме досад спремили?*

— Досад смо увежбали, као репризе или као обнове, ове опере: „Фигарову женидбу“, „Бајаца“, „Кавалерију Рустикану“, „Фиделија“, „Веселе жене виндзорске“ и „Дон Пасквал“. „Фигарову женидбу“, „Бајаца“ и „Кавалерију“ обновили смо и донекле допунили и костимски и декоративно. „Фиделио“ ће доћи, као реприза под видом премијере, у другој половини октобра, „Веселе жене виндзорске“ шест недеља доцније, а затим „Слепи миш“. Ако благовремено уђемо у зграду код Споменика, повисићемо број реприза и обнова операма „Кармен“, „Манон“, „Аида“ и „Сутон“ од Стевана Христића.

— *Шта сме предвидeli као премијере?*

— Једночинке »Табаро“ и „Сестра Анђелика“ које, са код нас раније даваном опером „Ђани Скики“, сачињавају познати Пучинијев триптихон. Затим смо предвидели Шилингсову „Мона Лизу“, са занимљивим и потресним либретом од Довске. Ова опера имала би да се прикаже на „новим даскама“, у згради код Споменика. За велику позорницу одређена је комична опера у једном чину „Тигар“ од Петра Стојановића.

— *Намере у Балету?*

— О томе ће вам говорити шеф Балета г. Анатолије Жуковски. Поменућу само ово: У Балету доносимо, одмах у почетку, неколико „дивертизмана“ од разних аутора, у саставу вечери са „Бајацом“, и „Кавалеријом Рустиканом“, а спремамо репризу „Копелије“ и „Жизеле.“ После тога ће доћи реприза Бајерове „Виле лутака“. — Као премијера појавиће се у згради

код Споменика, у току месеца јануара 1942. г., балет у четири чина „Охридска легенда“ од Стевана Христића. — Све ово покушаћемо да изведемо, поред сталног репертоара који се такође без допуне у декору и костиму не може да игра: готово сви декори и костими или су изгорели или су оштећени. Како су набавке потребног материјала скопчане данас са великим тешкоћама, *што је извођење нашег плана ипак остало условно*.

— *Пишање солистичког ансамбла и хора у Опери? Састав оркестра?*

— Солистички ансамбл Опере остао је, у главном, исти. У његов састав ушли су као нови: г-ђа Ђорђевић, мецосопран, која је ове године дипломирала на Музичкој академији у Београду, и баритон г. Јован Стефановић — Курсула. Поново су ангажоване г-ђе Милетић-Стојаковић и Нинковић-Грозано. У саставу нашег солистичког ансамбла налази се ове сезоне поново и г. Станоје Јанковић, баритон. — Хор је допуњен новим ангажманима да би се попунила места оних који се нису вратили на дужност. Ангажовани су г. г. Богдан Воркапић, Бранислав Милошевић и Миле Ивановић. — Балет је такође остао у истом саставу. Нова је г-џа Вера Костић, из Школе г-ђе Польакове. — Оркестар је као целина прешао првог јула у састав Радио-оркестра и суделоваће у Опери, захваљујући предусретљивости вођства Радио-станице, као „оперска секција“ Радио-оркестра на претставама и потребним програмима. Поред наших диригената, спремаће и дириговаће повремено у нашој Опери као гост г. Освалд Бухолц, шеф — диригент Великог Радио-оркестра.

— Да завршимо: Наш план за сезону 1941/42 није претенциозан, али није ни скроман; да би могао да се изведе, он захтева од сваког појединца велики и савестан рад. Ја, међутим, не сумњам у добру вољу и изванредне способности нашег ансамбла, и оперског и балетског, па стога гледам на будуће развиће наше Опере и Балета и с много оправданих нада и с много оптимизма.

*

Г. Анатолије Жуковски, шеф Балета

Г. Анатолије Жуковски, шеф Балета, рођен је 5. августа 1907. г. у Седлецу, у Русији. Кадетску школу почео је у Кијеву, а свршио је у Белој Цркви, у Банату. На Технички факултет београдског Универзитета ступио је 1924. г. и напустио га после шест семестара да би се дефинитивно посветио балетској уметности. Међутим, још 1922. г., г. Жуковски је почео балетске вежбе у школи г-ђе Польакове и ушао у Народно позориште најпре као балетски статиста, за време г. Фортуната, шефа Балета. После одласка солисте-играча г. Стрешњева, 1926. г. Жуковски је преузео његову улогу. 1927. отишао је први пут у Шпанију, затим је путовао тамо 1928. и 1929. у саставу Руске опере из Париза. У Шпанији се интересује тамошњим фолклором. Од 1930

Г. Анатолије Жуковски

На наше питање о делатности Балета у наредној сезони, г. Анатолије Жуковски вели:

— Ми смо пред јубилејом. Са сезоном 1941/42 улази наш Балет у двадесету годину свога постојања. За ово време променио је десет балет-мајстора и приказао око 50 дела чувених композитора из целог света. То је велика амплитуда која иде од класичних примера академске игре („Очарана“, „Силфиде“) до екстремних израза савремене игре („Легенда о Јосифу“, „Франческа да Римини“). Наш је Балет на свима овим пољима показао своју велику еластичност, богату индивидуалност и солидну рутину. Поједини протагонисти достигли су завидну висину у технички академске (класичне) игре. Најзад, урађено је много по питању стилизације српске народне игре, њеног неговања и њеног калемљења на нашу сцену („Ђаво на селу“, „Огањ у планини“). Ти напори значе датуме у историји нашег Балета. Убудуће ће, уверен сам, српски композитори дати више материјала за успешно развиће српског националног балетног стила. Тај материјал им пружа у пуној мери богата ризница народне песме и игре. Данас нарочито, остављени себи самима, затворени у сопствену школку, ми овоме питању морамо посветити нарочиту пажњу.

— Шта сиремаше ново?

— После дуже паузе, ми смо у срећном положају што смо поново могли да почнемо с вежбама и проблемима. Рад нашег Балета у овој сезони биће у знаку велике интензивности. Док се оправља Велика зграда, ми ћemo се трудити да, подржава-

преузима у београдском Балету прве партије као партнери г-ђа Бошковић и Кирсанове. 1935, с одласком балет-мајстора г. Књазева, постаје в. д. шеф балета. За ово време користи сваку прилику да студира кореографију, па одлази 1936 у Берлин, а 1937 у Лондон. Упоредо са овим радом, све до 1938, г. Жуковски проводи све своје слободно време на терену бивше Југославије, где студира југословенске народне игре и покушава да их стилизује за нашу сцену. На београдској сцени спремио је балет за 20 опера и 23 драме, и неколико балета од којих су назначајнији „Франческа да Римини“ од Чайковског, „Златни петао“ од Римског-Корсакова и „Огањ у планини“ од А. Пордеса.

јући најзначајнија дела старог репертоара, спремимо и извесне репризе и бар једну премијеру. Спремићемо изнова „Копелију“, београдској публици омиљени балет од Леа Делиба. Ишчекујемо да ћemo најзад моћи да остваримо као премијеру један балет српског композитора г. Стевана Христића који се налази у завршној стваралачкој фази. А покушаћемо да обогатимо репертоар и мањим балетима за комбиноване вечери које ћemo давати у заједници с Опером. Нарочиту пажњу посветићемо извођењу домаћих, српских, композитора од којих смо нека дела већ примили на преглед.

— Данашње сање балетског ансамбла?

— Балетски ансамбл, и поред неколико осетних губитака, у добро је форми. Од нових, ангажована је г-џа Вера Костић, једна спремна ученица школе г-ђе Польакове. У садашњем саставу трупа броји 24 балерине и 16 играча. На челу су протагонисти г-ђе Бошковић, Васиљева, Аранђеловић, Прелић и г.г. Ристић, Доброхотов. Материјално сање чланова поправљено је у границама могућности. Верујемо да ћemo у обновљену зграду код Споменика донети и наш нови репертоар.

Отварање Српског народног позоришта

Данас почиње Српско народно позориште своју нову позоришну сезону.

Већ је близу шест месеци како је Народно позориште затворено. У ствари, и иза његових затворених и оштећених зидова живот је готово непрестано кључао. Још половином априла, чим је прошао први трагични удар ратног вихора, у пољуљаној згради на Врачару сакупили су се преостали чланови и посленици Народног позоришта да спасавају оно што се још дало спasti од некадашње богате позоришне имовине. Велика зграда код Споменика била је потпуно онеспособљена за рад, али је зграда на Врачару бар тренутно могла да послужи, уз извесне оправке. То су наши позоришни посленици одмах осетили и разумели, и дали се с јединственом појртвованошћу на напоран посао да очисте од рушевина и пепела оно што је још имало наде на живот. На чело те племените акције ставио се доајен наше драме и наш велики уметник г. Добрица Милутиновић. Благодарећи њему и његовим вредним друговима, зграда на Врачару привремено је доведена у ред и осposobљена за унутрашњу службу. При овом великим послу помоћ Општине града Београда није била мала, као ни благонаклоне иницијативе немачких војних власти. Сви су они желели да се главно жариште српске позоришне културе што пре поново разбукти.

Доцније, чим је у згради на Врачару почeo унутрашњи рад, оживеле су многостране техничке акције тадашње управе и званичних српских власти, уз издашну помоћ војних власти Великонемачког Рајха: све оне имале су за циљ да што пре оспособе велико и благодатно огњиште српске позоришне уметности. Упоредо с акцијама техничке природе напредовале су и многобројне акције уметничког карактера које су окупиле већи део ранијег претстављачког ансамбла и повеле га, уједињеног и вољног за спасоносни рад, путем нових репертоарских планова и широких уметничких могућности и прегнућа.

Тако се, најзад, феникс поново родио из сопственог пепела.

Наша је жеља да српска позоришна публика правилно оцени велике напоре који су претходили поновом отварању Српског народног позоришта. А оцениће их тако уистину ако даљи рад нашег Позоришта буде својом посетом што издашније помагала. Она ће на тај начин посведочити да јој топло лежи на срцу будуће развиће и даља судбина овог жаришта српске стваралачке културе.

ПОМОДНА ТРГОВИНА ЗА ДАМЕ

свилене, вунене и
памучне тнанине.

ЗА ГОСПОДУ

прави енглесни
штофови, најфи-
нији енглесни
пуплин за кошуље
и пиџаме.

Бодјоре

КР. МИЛАНА 38 (до Цветног трга)
ТЕЛЕФОН 27-893

Сигурна заштита ћонова!

штеди ћонове — чува ваше паре

Вишеструко штедите ћон, употребом
„МО“ патента

При ходу неосетни.

Добија се код сваког кожара и обућара
Заступник „АРГУС“ Балканска — 9
Телефон 20 528

Герхарт Хауптман

— Пред премијеру „Елге“ —

Биографија

— Герхарт Хауптман, један од најизразитијих савремених немачких драматичара светског гласа, носилац Нобелове награде, рођен је 15 септембра 1862. г. у Оберсалцбруну. Он, тако, улази ових дана у осамдесету годину живота. Отац му је био шлески крчмар. На очевом имену Хауптман је имао довољно прилике да

Герхарт Хауптман

упозна немачког малог човека, нарочито радника и сељака. У прво време, у младости, он је намеравао да се посвети земљорадњи. Онда су нашли нови о вајарској кариери. Најзад је ипак завршио природонаучне студије у Јени, и ускоро, са 22 године, почeo да пише драме. Прва његова драма, која је изгубљена, припада

типу класицистичне трагедије, и зове се „Тиберијева смрт“ (1884). Ускоро, по доласку у Берлин, он упада у круг тадашњих књижевних „разбијача стarih таблица“, нарочито Холца и Шлафа, и одушевљава се њиховим идејама књижевног натурализма. Резултат тог одушевљења је његова прва модерна драма „Пред излазак сунца“ која је настала 1889. Са овом драмом улази Хауптман у своју пуну позоришну делатност коју више не напушта.

Библиографија

— „Пред излазак сунца“, широко заснована драма полујеског карактера, приказује односе у Хауптмановој шлеској домовини: ослобођени сељаци обогатили су се и сад се предају задовољењу својих прохтева и пожуда. Ова драма обилује непотребним суворовствима у стилу тадашњег натурализма. Наредне две драме, „Празник мира“ и „Усамљени људи“, стоје под знатним утицајем Хенрика Ибзена. По повратку у свој крај даје Хауптман „Ткаче“, 1892, натуралистичку драму маса. „То је први покушај,“ вели др. Бруно Бусе у својој изврсној „Драми“ (IV, Од реализма до данашњице), „да се натуралистичким сретствима створи нова историска драма. Наместо једног трагичног хероја, писац приказује горку беду једне целе народне гомиле која је најзад изгубила храброст за даља трпљења, па у бескорисном устанку жели

да удоволи бар својој освети.“ У овом стилу написао је Хауптман и наредну историску драму, „Флоријана Гајера“. Даље драме, такође социјалног карактера, али из савременог живота, „Колега Крамптон“ и „Даброво крзно“, мање су тако потресно озбиљне; овде има и хумористично — комичних бојадисања, нарочито у веселој игри „Даброво крзно“ (изврстан лик мајке Волфен). Доцније Хауптманове комедије, „Црвени петао“ и „Девица са Бискуповог брега“, не прелазе просечну вредност. — Наредне три трагедије, „Кочијаш Хеншел“, „Роза Бренд“ и „Пацови“ (из живота једног позоришног управника), представљају понован и значајан успех Хауптманова талента који се постепено ослобођава натуралистичких преокупација, иако су за њих везани његови највећи позоришни успеси.

„Ханелин пут на небеса“, „И Пипа игра“ мање су праве драме. Овде је превасходан елемент фантастике, као и у „Утопљеном звону“ (1896) које формом и осећањем за бајку потсећа на старе епигонске драме. „Има овде,“ вели Бусе, „и избеновске симболике, и мотива из бајке, и романтичних објеката који нас потсећају на германску, античку и беклиновску митологију.“

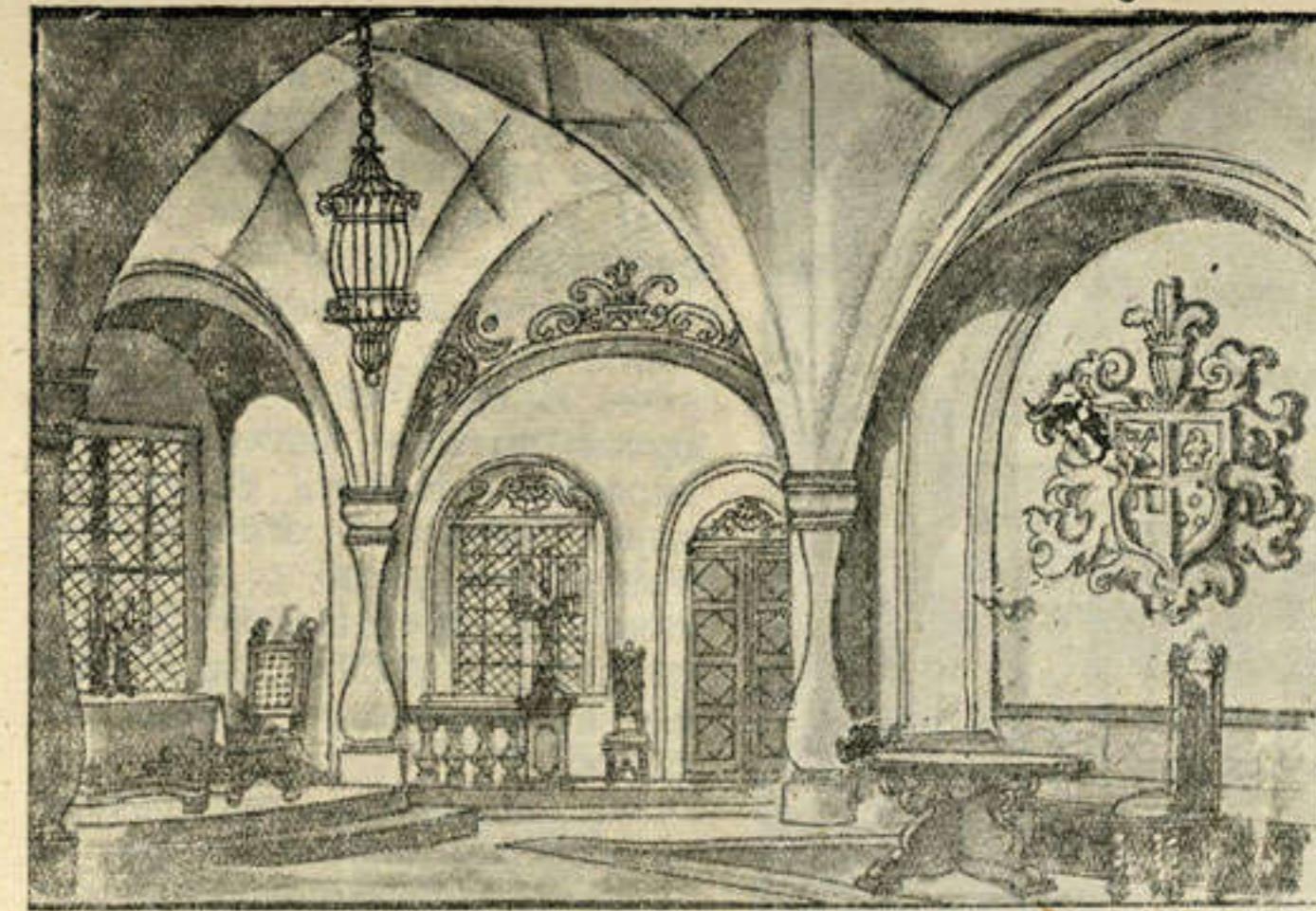
Мотивима из уметничког живота, наглашеним у „Колеги Крамптону“ и у „Утопљеном звону“, придружује се „Михаел Крамер“, нешто разбијен по својој форми, и „Бекство Габријела Шилинга.“

Даље драме, које су Хауптмана ставиле на чело модерне немачке драматике, настају

овим редом (од 1900 до данас): „Песма пастирева“, „Хелиос“, „Убоги Хајнрих“, „Елга“ (према мрачној Грилпарцеровој причи „Сендомирски манастир“), „Талац цара Карла“, „Гризелда“, „Свечана игра у немачким римама“ (приликом стогодишњег јубилеја ослободилачких ратова), „Одисејев лук“, „Зимска балада“ (према причи шведске списатељице Селме Лагерлеф), „Бела Света земља“, „Индиподи“, из индијанског живота. Једна од последњих драма Хауптманових, „Пред зајасак сунца“, трагична историја једног старца који је заволео младу девојку, приказује седог драматичара у пуној стваралачкој снази. Она је позната српској публици и са филмског платна.

Место и утицај

— Бруно Бусе овако карактерише Хауптманову драматику: Све драме Хауптманове идеалистичког, или упола идеалистичког смера имају исту грешку: докле год се Хауптман придржава духовних проблема малог света, он је фин, иако помало нервозан и надражен посматрач живота који срећно, врло упечатљиво и проосећано делује с необично јаким драматичарским потенцијалом; чим, међутим, под утицајем старијих песника, узме да обнавља старе мотиве, он успева, покаткад, да да извесних појединости, али личности и проблеми не постижу пуну уметничку зрелост — то су унеколико драмски фрагменти, и онда кад су стварно виђени; има ту нешто несамостално и неуједначено. Он се користи Шекспиром („Укроћена горо-

В. Жедрински, „Елга“ (декор за I чин)

падница“), средњевековном лეgendom, Грилпарцером, мотивима класичне драме, али и романтичним потстрецима (царство слутњи и духови), и шпанским четворостопним трохејима. Ипак, свугде, Хауптман расипа богате лирске лепоте и даје дубокомислене слике карактера (као у „Бури“, једној од својих последњих драма).

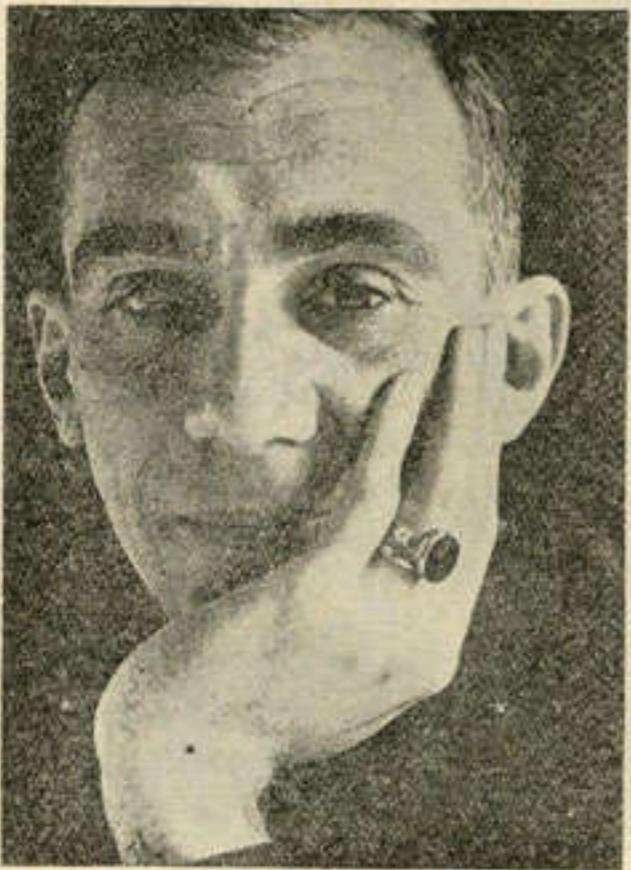
Отуда проистиче и огроман утицај Хауптманов на нову немачку драму. Ту су Макс Халбе („Младост“, „Земља“), Георг Хиршфелд („Мајке“), Фриц Ставенхаген, Лудвиг Тома, Карл Шенхер („Трагедија једног народа“, „Вера и Отаџбина“), Мајер-Ферстер („Стари Хајделберг“), Херман Бар, Артур Шницлер („Љубакања“), и други.

„Елга“. Режија. Подела

— Као што је случај са свима великим драматичарима у светској лите-

ратури, тако ни у „Елги“ Герхарта Хауптмана није још донесена дефинитивна оцена о карактеру главног јунака. Приказан је живот са својим висинама и понорима, док је питање кривице остало отворено. Има много дражи у томе моћи наслућивати карактер Елгин, без обзира да ли имамо намеру да га осудимо или оправдамо. Режија „Елге“ треба да зна читати између редака. Језик је често експресивно сажет, а прелази, који одговарају Елгином карактеру, необично су кратки. Главни задатак режије састоји се у томе да се издрже паузе које је Хауптман назначио. Можда је Хауптман хтео да овим наглим скоковима даде овој драми људских страсти у исто време и карактер који је условљен оквиром радње.

Режија је покушала да употребом музике продуби спе-

Г. Владимир Жедрински

цифички штимунг драме и да карактер радње у сну чврсто одржи и објасни. Један од даљих главних задатака режије у томе је да се строго придржава закона натуралистичког позоришта. Натуралиста Хауптман не подноси никакве лажне позоришне тонове, ни онда кад сања.

Главне улоге у „Елги“ тумаче: Елгу г-ђа Ирена Јовановић, Марину г-ђа Теодора Арсеновић, Дортку г-ђа Јелка Вујић, док главне мушке улоге дају — Старшенског г. Миловоје Живановић, Огинског г. Реља Ђурић, Витеза г. Милорад Душановић, Гришку г. Милан Поповић, Дмитрија г. Јован Николић, Тимашку г. Сима Илић.

Инсценација „Елге“ — О инсценацији „Елге“ даје г. Владимир Жедрински, сценограф овог комада, ове податке:

— „Елга“ има два важна момента: пролог и епилог, с једне, и сан, односно цео комад, с друге стране. Режиски, овај други момент је једино значајан.

— *Како сте решили питање сна?*

— Идејно сам га решио путем чистог визуелног до- чаравања. Наиме, сцене сна дајем у плаво — зеленој гами боја, декор као и костиме, тако да се цео момент сна издвоји од осталог дела, који ће имати чисто реални карактер.

— *Позорница на Врачару не даје најбољије услове за поштuno извођење уметничких замисли. Ви сте морали да се саобразите шој позорници. Да ли је од тога штета ваша инспирација?*

— Да, с обзиром на Врачар, дело тражи да промене буду брзе. Ми немамо могућности окретне бине. Зато смо морали увести тзв. систем „ролвагна“: остављајући основну структуру декора, променом детаља (прозора, врата, камина, стубова) мењамо изглед дотичне сцене.

— *Али данас нема доволно мајстеријала и, ако га има, врло је скуч. Свакако да сте имали да се бориште и са шешкоћама ове врсте?*

— Сасвим. Зато што нема

ШТАМБИЉЕ
ПЕЧАТЕ
ДАТУМАРЕ
НУМЕРАТОРЕ
НАПИС ПЛОЧЕ
КЉЕШТА ЗА
ШЛОМБИРАЊЕ
СУВЕ ЖИГОВЕ
КАЛУПЕ
БЕОГРАД, КНЕЗ МИХАЈЛОВА 15

доволно материјала, али и зато што сам комад то захтева, увео сам, у договору са г. Хецлом, завесе као декоративни момент.

— *А како је са костицама?*

— Иста тешкоћа. Морали смо да уведемо упрошћене костиме. Али економски момент ни овде није претежан. Сам дух комада тражи извесну строгост. Доба пољске историје у којој се одиграва радња било је много китњасти-

Да ли сте већ пробали

Одлична замена турској кафи

Уверите се лично
Добија се у свакој бакалници

већи декоративни ефект. Али када се сетимо да смо одмах после прошлога рата у истој згради приказивали *Фауста*, *Ричарда III*, *Хофманове приче*, *Народног непријатеља*, надамо се да ћемо и ту тешкоћу пре- бродити.

— Шта нам садајаше ново?

— „Фиделија“, Бетовеновог, у Опери. Али о томе доцније

Волфганг Амадеус Моцарт

— Пред обнову „Фигарове женидбе“ —

Уметничко и културно - историско значење

Стотедесет година после смрти, Волфганг Амадеус Моцарт игра и у цивилизованом свету и у савременом културном животу исту ону улогу, неоспорно велику, коју је и грао и у дане своје пуне стваралачке снаге. „Тешко ће се наћи неки други великан“, вели Емил Науман у својој познатој „Илустрованој историји музике“, „који је у сваком погледу толико популаран, толико поштован и толико вољен колико Моцарт, и то подједнако у уметничким круговима као и у лаичком свету“.

Један од одличних познавалаца целокупног музичког дела Моцартовог др. Лудвиг Кехел даје ову значајну карактеристику стваралачке делатности великог композитора: „Све дотле докле буду у музици имали претензија на трајну славу неког композитора оригиналност, богатство, замах, проналазачка ватра, љупкост, интимно осећање, монументалност, благогласност и новина хармоније, савршено драматично цртање карактера, дубоко познавање музикалне архитектонике и савршена мера, све дотле не треба бити забринут за непролазност Моцартовог имена“. У даљој карактеристици, Кехел вели да Моцартова музика има и културно — историско значење, поред оног општеутврђеног: да човека обузима до дна душе, да га подиже, одуховљава и оплемењује.

В. А. Моцарт

Моцартова биографија

Моцарт је рођен 27. јануара 1756. у Салцбургу. У своме оцу Леополду, надбискупском вицекапелмајстору у Салцбургу, нашао је он и мудрог вођа и изврсног учитеља. Већ у раном детинству одлази он, са својом та које веома даровитом сестром Аном, на велику турнеју која га води у Париз и Лондон, одакле се враћа преко Холандије и Швајцарске. По повратку са ове чувене турнеје, Моцарт пролази редовну и врло строгу школу. У својој дванаестој години, по завршеним музичким студијама, он даје прву оперу „Bastien et Bastienne“, а у четрнаестој је већ надбискупски салцбуршки конзерваторијални стручнији. 1777 путује млади Моцарт поново у Париз, овај

пут преко Манхайма. Ту му умире мајка. 1781 написао је за Минхен „Идомео“. Те исте године преселио се Моцарт дефинитивно у Беч, после извесног неспоразума са салцбуршким надбискупом. 1782 верио се са Констанцом Вебер која ће му доцније постати одана животна другарица. У ово време настаје његова „Отмица из Сараја“ коју изводи Беч. Име главне јунакиње у овој опери истоветно је са именом његове веренице. 1786 пише Моцарт оперу „Фигарова женидба“. Занимљиво је да ово дело, јединствено у својој врсти, не наилази на најбољи пријем у редовима бечке публике. Али је Моцарт за овај непотпуни бечки успех величанствено обештећен у Прагу. Овом приликом приређене су му манифестије. У знак своје благодарности прашкој публици, Моцарт пише „Дон Ђованија“ који је 1787 и сценски остварен. Незапамћен успех „Дон Ђованија“ доноси Моцарту и признање цара Јозефа II. Он поставља Моцарта за свог дворског композитора и даје му доживотно годишње издржавање од 800 гулдена. После „Дон Жуана“ написао је Моцарт, 1790 и 1791, опере „Così fan tutte“, „Тит“, и „Чаробна фрула“.

Моцарт је умро 5. децембра 1791, један час после поноћи. Његов живот, музички толико плодан, протекао је под тешким материјалним условима. Моцарт се вечно борио за насушни хлеб; али је он и морално много трпео, изложен многобројним сплеткама и зависти својих савременика.

Г. Освалд Бухолц

„Фигарова женидба“

„Фигарова женидба“ настала је, као што је поменуто, 1786. г. Народно позориште приказује је као прву претставу у новој сезони.

Ова сјајна опера изведена је први пут на нашој сцени пре неколико година. Успех је био изванредан. Пуна префињене комике, „Фигарова женидба“ везена је чипкастим мелодијама. Тако је одлична Бомаршевова комедија још више добила генијалном Моцартовом музиком. У овој опери приказује се Моцарт у пуној мери као претставник једне велике епохе. Он ту епоху посматра с једном благородном критиком у коју уноси много хумора и сав полет и замах свога генија. Високи квалитети овог дела захтевају певаче нарочитих способности. Они треба да су певачи не само лепих и изразитих гласова, него и глумци

који могу да даду пуну сценску меру једној уметничкој сценској садржини, да се прилагоде лепршавој музici и једном животу толико удаљеном од нас. Хармонија ових двеју уметничких компонената оживеће на сцени један стваран живот прошлости, као и идеје двојице генијалних људи, Бомаршеа и Моцарта.

Главне улоге у нашој интерпретацији „Фигарове женидбе“ следећи су: Фигара тумачи г. Никола Цвејић (ову улогу пева он први пут уопште); Графа пева г. Рудолф Ертл који је ову улогу и раније певао с ве-

ликим успехом; Графицу даје г-ца Бахрија Нури-Хаџић, Сузану г-ца Анита Мезе, Марселину г-ђа Евгенија Пинтеровић, Керубина г-ђа Вукица Илић: сви су они ове улоге тумачили и раније изразито уметнички. Дон Базилија пева први пут наш први лирски тенор г. Поповић, а Дон Бартола г. Жарко Цвејић, наш одлични бас, који је ову улогу и раније певао. Остале улоге певају г-ца Дивна Радић и г.г. Братуш и Пивнички. Диригује млади немачки диригент г. Освалд Бухолц као гост. Редитељ г. Ершл.

Први домаћи комад у новој сезони

„Несуђени зетови“ од Славомира Настасијевића

— Разговори с писцем, редитељем и сценографом —

Г. Славомир Настасијевић

Писац комедије из београдског живота „Несуђени зетови“, рођен је у Горњем Милановцу, 11. јула 1904. г. Гимназију је свршио у Београду. Студирао је класичну филологију на филозофском факултету у Београду. Бави се писањем комедија од 1929. г. Написао је седам комедија: „Отмица у Београду“, „Зачарани кућевласник“ (приказана први пут у Вршцу), „Самовоз“, „Врачара Божана“ (први пут приказана у Скопљу 1938. г. и доживела највећи број извођења у сезони), „Несуђени зетови“ (први пут извођени на београдском радију) и „Лакташи“.

*

— Наши ранији комедиографи грађанског друштва од Стерије до Нушића исцрпili су у довољној мери комични мајстери-

Г. Славомир Настасијевић

јал који даје наша средина. Да ли Ви дајеше нешто ново, под другим посматрачким углом, можда са више проблемног?

— С комедијом „Несуђени зетови“ наставља се нит у развоју српске комедије. Ту ствар, без нарочитих личних претензија, видим овако: Стерија је дао карактере и извајао типове нашег друштва из свог времена; Нушић је појаве и карактере најновијег времена углавном карикирао и извргао потсмеху; ја покушавам да дам типично наше ентеријере у сукобу са новим временом и њаговим темпом. Такав је случај баш у комедији „Несуђени зетови“. Овде ја дат један ку так београдске периферије који и у спољашњем и у психолошком погледу живи традиционално. У ту, иначе мирну средину, која не би знала ни за какве запреке, уноси немир ћерка, уображене и „дама“, чије претензије долеко прелазе могућности у којој се налази.

— Ђерка, лепотица, изазива велико интересовање. Испред ње дефилују просиоци разних професија, нарави и материјалних могућности, што изазива много заплета. — Карактери су веродостојни представници средине која је дата: тротоарски песник, периферски бајкалин, пензионар, сиромашни студент, патријархална мајка, итд. — Овом комедијом настојао сам да остварим нови тип комедије: да хумор буде спонтан, да излази из самих карактера и њихових сукоба. Колико сам успео у овим својим намерама, о томе ће публика дати оцену приликом премијере.

Г. Милан Стојановић

Г. Милан Стојановић, редитељ „Несуђених зетова“

— Како сте поставили први домаћи новиша у овој сезони, комедију из београдског живота „Несуђени зетови“ од г. Настасијевића?

— Комедија г. Настасијевића није велики проблем за режију. Средина наша, типови наши, врло близки и врло драги свима глумцима. Реални, дosta јасно окарактерисани. Динамика дела пристојна. Наметали су се реалан оквир и реална глума. Мислим да ћемо то успешно подвучи. — Иначе ми је пријатно што један вредан писац дошао до могућности да бар једно своје дело види на београдској позорници. Као глумци, и писци се ту уче. Јер виде своје дело оживотворено. Па, према томе, виде и недостатке и су-

вишности. А све је то од користи и за писца и за нашу драмску књижевност, још увек сиромашну.

— Главне улоге у комедији и њихови шумачи?

— Главне улоге тумаче: Бабу Милку г-ђа Луковић, Бисерку г-ђицу Спиритоновић, несуђене зетове: бакалина Ристосија, Мольца и Гаврила Поповића г. г. Аца Цветковић, Јован Танић и Власта Антоновић, суђеног зета Лику г. Милан Поповић, сељака Живана г. Јован Атонијевић. У комедији суделују још г. г. Добрица Раденковић и Лазар Јовановић (Здравко, финанс, и Аламуња) и г-џа Едита Милбахер (Перица). — Г-ђа Луковић је већ играла сличне улоге и имала у њима успеха; гра Олга Спиритоновић, која се веома брзо и веома лепо развија у глумицу, на чију се сарадњу мора рачунати, биће изванредно свежа и непосредна као модерна дамица — Бисерка; у овој улози оправдаће доцније и г-џа Гордана Гошић наде које се у њу полажу; три несуђена зета, три су различита типа које ће живописно приказати, сваки на свој начин, наши комичари г. г. Цветковић, Танић и Антоновић. Г. Милан Поповић је искрено заљубљен у Бисерку и искрено пати и бесни пред опасношћу да му је најбољи друг преотме. Зато ће на крају бити искрено срећан. За г. Антоније-

вића Живан као да је писан, а и г. Добрици Раденковићу Здравко добро лежи. Г. Лазар Јовановић и у споредној улози Аламуње биће изразит.

*

Г. Миомир Денић, сценограф „Несуђених зетова“

— Како се сликарски поштавили ову домаћу комедију из београдског живоша?

— Тежио сам да се што више пренесем у атмосферу стараг, патријархалног Београда и у живот његових малих људи. Желео сам да кроз њихов на мештај и кроз специфично уређење њихових ентеријера прикажем интимност и драж старе београдске куће. Као што је познато, унутрашње уређење старог београдског дома било је у извесној мери претрпано, али је свака ситница везана за неки породични догађај, па самим тим даје израз нечег топлог, преживљеног и фамилијарног. Комедија захтева један декор кроз сва три чина, и стога нисам имао могућности да дам овде нешто нарочито сликарско. Мој главни циљ био је да дочарам стару слику породичног дома из оног Београда који пролази, иако још негде провејавају његови интимни трагови. У средини и атмосфери тог стараг српског Београда ми се и данас осећамо врло пријатно.

Прво балетско вече

„Жизела“

и

Балетски дивертисман

Адолф Шарл Адам — Композитор „Жизеле“, Адолф Шарл Адам, син алзашког професора музике Луја Адама, рођен је 24. јула 1803. у Паризу, где је и умро, 5. маја 1856. г. Музичку вештину савладао је у раним годинама свога живота. Од 1824. г. компонује за париска позоришта низ комада с певањем. Са својом првом опером у једном чину „Петар и Катарина“ има у Паризу изузетног успеха. Највећи и најдуготрајнији успех, међутим, постиже Адам својом каприциозном комичном опером „Постиљон од Ланжимоа“ која је добила важно место међу ведрим француским операма. Ову оперу популарисао је у Немачкој Теодор Вахтел; она се и данас држи на великом светским позорницама. 1848. наслеђује Адам професорско место свога оца на Париском конзерваторијуму. Од 55. опере, које је компоновао доцније, највише се држи на репертоару „Кад бих био краљ“ и „Лутка из Нирнберга“. Адам је написао и много балетске музике. У овој области највећи је успех имала „Жизела“ која се даје и на сцени нашег Позоришта. „Адам је“, вели Науман, „стварао брзо и неуморно, али често плитко и површно; ипак, сви његови бољи радови имају много грације и љупкости.“ У ове грациозне и љупке Адамове ствари спада и балет „Жизела“.

Г. Драг. К. Ризнић

„Жизела“. Дивертисман — Балетски ансамбл Народног позоришта појавиће се први пут ове сезоне у романтичном балету „Жизела“ од Адама и у великом дивертисману који се даје као допуна ове велике балетске претставе.

Улогу Жизеле креира наша примабалерина г-ђа Наташа Божковић; краљицу вила примабалерина г-ђа Јања Васиљева; улогу принца Алберта игра наш први играч г. Милош Ришић; шумара Илариона први карактерни играч г. Александар Доброхотов. Остале важне улоге подељене су међу наше најбоље солисткиње и солисте.

Суделује цео балетски ансамбл. Диригује г. Драг. К. Ризнић, који је овај успели балет дириговао и на премиери. Костими по нацртима г-ђе Милиће Бабић.

У великом дивертистану, по-ред целокупног балетског ансамбла, појавиће се у поједи-ним тачкама све наше прима-балерине, солисткиње и солис-те: г-ђе Васиљева, Аранђело-

вић, Прелић и г. г. Жуковски, Ристић, Доброшотов, наши први играчи.

Дивертистан је састављен од одабраних дела наших и страних композитора: Бетове-на, Ј. Штрауса, Делиба, Нед-бала, Настасијевића и других. Музички део увежбао је ди-ригент г. Драг. Ризнић. Корео-графија г. Жуковског. Костими г-ђе Милиће Бабић.

Прва изјава новог управника г. Јована Поповића

Одмах после преузимања дужности, нови управник Народног позоришта г. Јован Поповић дао је за јавност опширну изјаву о смерницама свога будућег рада. Ова изјава штампана је у „Новом Времену“ од 21 августа о. г., број 102. Главни пасуси те изјаве гласе: „Наш цео живот налази се у знаку обнове, вели г. Поповић, па је потребно да пође тим путем и наше Позориште, као једна од наших најважнијих културних уста-нова. Тај пут одвојиће Позориште „од његовог досадашњег несрћеног живота који је и њему и публици нанео доста штете.“ „To је“, вели даље г. Поповић, „категорички императив наше драмске и оперске културе пред којим морамо бити свесни наше одговорности, и ради чега морамо принети највеће жртве да би се позоришни живот развијао у будуће правилно и испу-нио улогу која му је намењена. То је, уосталом, и наш дуг према прошлости, када је наша сценска уметност била негована у пундој озбиљности и са завидним успехом, и када је нарочито београдска публика забележила креације које се памте.“

Као најважније питање будућег рада, сматра г. Поповић питање репертоара које је условљено трупом, публиком и финансијским сретствима. Ова три услова треба ускладити. У томе циљу г. Поповић намерава да освежи ансамбл новим ангаж-манима како би могао да одговори задацима који га очекују у новој сезони, „а којом се почиње једна сасвим нова ера рада.“ Само питање рада, међутим, захтева нов систем, јасан и одређен, и корените реформе: одличну трупу потребно је тргнути из извесне учмалости. Сам репертоар треба упутити једном од-

ређеном линијом, ослободити га јевтиног утркивања са кинематографским укусом, и, најзад, решити га дела која су резултат „кафанске духовитости и грубих фриволности.“ „Позориште не сме бити фабрика јевтиног смеха, а још мање предузеће за продају улазница. Ово тим пре што наша трупа саджи у себи изврсне талente и што, у њеној блиској и даљој прошлости, постоје блисчава имена великих глумача, која су се могла и могу са пуним правом појавиши на листи првих европских уметника.“ Као најболнију тачку нашег Позоришта сматра г. Поповић досадашњи састав репертоара који треба што пре вратити „у оквир продуката књижевне вредности.“ Овај задатак сматра г. Поповић врло тешким и готово неизводљивим за првих неколико месеци. Критикујући даље састав ранијих репертоара, г. Поповић вели: „.... постоји и чејврша грешка, и то крујна грешка ранијих репертоара која заслужује да буде посебно споменућа. Дойсшило се последњих година да се на првој сцени у нашој земљи јаве комади са левичарском тенденцијом. Ти комади, као резултат одвратног времена, зајрешили су позоришту да му униште значај једне васпитне установе, која у ствари има искључиво за циљ да ослемењује уметнички укус публике и покушали да и његове зидове окрече отровом, заклањајући се за лажном фасадом неке „више уметносћи.“

Сматрајући да је левичарска тенденција извесних дела најболнија тачка ранијих репертоара, г. Поповић мисли да сва дела таквог смера треба немилосрдно зbrisati с позоришних плаката, већ у интересу омладине која, као што је познато, претставља главни број београдске позоришне публике. А будућност једног народа зависи првенствено од васпитног система кроз који пролази његова омладина. „Лакомислено остављати овакве комаде на репертоару, значило би систематски излагати омладину опасности, а тиме упропастити у њој све оно што је здраво. Зато се овакви комади никада више не смеју појавити из позоришне архиве.“

Своју прву реч, упућену српској културној јавности, г. Поповић завршава овим речима: „Имајући у виду свесрдну тежњу и жељу наше српске владе за пуним оживљавањем по-зоришног живота, као и изванредну предусретљивост немачких власти које искрено желе да у потпуности допринесу његовом нормализовању, ја сам свестан одговорности коју сам преузео примајући вођство Народног позоришта. Али, мој успех, а тиме и успех нашег Позоришта, у многоме зависи од тога да ли ће и нашој публици бити јасно да позориште треба реорганизовати и подићи на онај ниво на коме треба и мора стајати, и да ли ће ме она и у тим настојањима разумети, схватити и помоћи онако како би требало.“

Репризе и обнове

а) Драма

Због нередовних прилика у којима Народно позориште почиње своју нову сезону, изведен број нових премиера неће моћи да буде одмах изведен. Зато ће у првим данима пре-тежно репертоар бити састављен од комада који су у прошлој или прошлим сезонама имали изузетног успеха.

Од прошлогодишњих премиера биће приказивана два комада чији успех није искоришћен: „Разбијени крчаг“, класична немачка комедија од Клајста, приказана пред крај прошле сезоне, биће један од главних комада који ће бити на репертоару; „Срећни дани“, од младог драмског писца Клода Андре-Пижеа, биће такође приказани већ првих дана. Успех овог комада о младом свету, игран одлично у савршеној режији г. Мате Милошевића, толико је познат да је непотребно нарочито наглашавати његову драж.

Од ранијих успеха биће приказана и два комада који се већ више сезона стално држе на репертоару: „Улични сви-рачи“ је популарна комедија, пуна ведрине, духа и хумора, која се приказује више од седамдесет пута; „На последњем сирачу“ имао је такође својом хуманистичком потом потпуно заслужен успех.

Од домаћих комада биће приказани „Кошана“ и „Зона Замфирова“. И један и други комад постали су заједничка својина целог нашег народа. Играли од наших најбољих уметника, они су увек били

драги свим слојевима наше публике.

б) Опера и балет

Изванредне прилике у којима живимо имаће, бесумње, утицај и на рад у Опери: он неће моћи да се развија сасвим нормално. Многе опере које су даване са знатним успехом на великој сцени, због простора и недостатка декора и гардеробе неће моћи да буду приказане на позорници зграде на Врачару. Али, и поред ових неприлика, један велики део одличног оперског репертоара биће изведен, а верујемо и са уметничким успехом, и на малој позорници на Врачару. Многе обнове и неколико добрих реприза, опере које су раније биле од београдске публике добро примљене, поново ће се, са нешто скромнијим сретствима, приказати нашој публици.

Као прве обнове у плану су: „Фигарова женидба“ од Монцарта, увек добро посећена претстава, стилски дотерана и са извесном новом поделом улога; „Травиата“ од Вердија, такође омиљена опера; „Бајацо“ од Леонкавала и „Кавалерија рустикана“ од Маснејија — две веристичке опере које нису биле на репертоару близу две и по године. И оне ће се обновити у делимице новој подели. Опере „Вертер“ и „Таис“ од Маснеа такође ће у најско-рије време доживети своју обнову. И ове опере биле су неколико година на оперском репертоару и увек добро посетећене. Од Балета даће се као обнова „Жизела“ од Адама

која је прошле сезоне извођена увек пред распроданом кућом.

Као репризе, у виду премиера, приказаће се до конца 1941 две велике опере: комична опера „Веселе жене виндзор-

ске“ од Николаја, по Шекспировом тексту, и Бетовенова опера „Фиделио“ која је код нас давана пре пуних дванаест година. Од балета даће се велики балет „Копелија“ који је имао изузетног успеха код београдске публике.

„Вертер“ од Жила Маснеа

— Пред скору обнову ове опере —

Жил Масне

— Родио се 12 маја 1842 у Монтани, а умро 18 августа 1912 у Паризу. Пуне четири деценије налазио се у Француској у првом плану, уживао је велико поштовање и имао ванредних уметничких успеха, иако није успео да створи велико, савршено уметничко дело. Он није имао индивидуалну оригиналност, што се види из његових дела у којима су у приличној мери заступани сви музички правци његовог времена и тадашње музичке моде. Али он изванредно вешто води мелодију, поседује префињен укус, и уноси у своја сценска остварења реалне животне елементе и рељефне подробности. Све ове врлине обезбеђују му значајно место међу великим француским музичарима. У Немачкој су се, цео низ година, изводила његова дела са нарочитим симпатијама, нарочито „Манон“ која се појавила на немачким сценама 1884. г. Главна Маснејева дела, пред поменуте опере „Манон“, јесу: библијска музичка драма „Марија Магдалена“, 1873; „Девица Ева“; велике опере „Краљ од

Лахоре“, 1877; „Херодијада“, 1881; „Таис“, 1894, и „Вертер“, 1892, једно од његових најбољих дела које се стално држи на репертоару свих великих оперских сцена.

Опера „Вертер“

— Опера „Вертер“ изводи се на сцени Народног позоришта већ више година. Либрето опере рађен је према чувеном Гетеовом роману „Патње младог Вертера“. Отуда су у опери складно уједињене фина француска сентименталност и продубљена немачка романтика. То је опера самопрегора и трагедије, карактерисана мелодичним преливима младих душа које горе на пламеновима својих чежња и пате под стегом традиције. У „Вертеру“ приказано је, у исти мах, једно доба, које, из перспективе наших дана, одише истим оним осећајима љубави и леполе, који су били и који остају вечити. Користећи Гетеов текст, Масне је музички обрадио цељу скалу људских осећања и сценски оживео изванредан рељеф људског покртвовања и људских страдања: то је фина уметничка вајарница вели-

ких болова и великих љубави. Опера намењена дугом трајању, и општељудска, поред тога што је типично француска.

У „Вертеру“ певају главне партије: насловну г. Владета Поповић, први лирски тенор наше Опере који је ову партију певао и раније; Лоту тумачи наша одлична примадона гђа Злата Ђунђенац, позната креаторка многих улога (она је и раније успешно креирала Лоту); партију Софије пева гђа Надежда Стјанић, певачица одличних квалитета; Алберта даје први пут г. Колацио, наш млади лирски баритон; партију Оца пева г. Жарко Цвејић. У осталим партијама г. г. Обрадовић и Братуш.

Оперу „Вертер“ диригује г. Мирко Полић; редитељ г. Рудолф Ершл.

Г. Мирко Полић

Конфекција „ЯВИЛЯ“

ТИХОМИР М. ГАЈИЋ

Београд Поенкареова — 24

ПРЕПОРУЧУЈЕ: велики избор ЖЕНСКИХ МАНТИЛА, ХАЉИНА и БЛУЗА, ДЕЦИЈИХ МАНТИЛА и ХАЉИНИЦА, по последњој моди и солидним ценама.

Стогодишњица прве претставе у Београду

Ове јесени навршава се тачно сто година од прве позоришне претставе у Београду. То је значајан датум у културној историји Београда, и београдско Народно позориште достојно ће прославити овај важни јубилеј.

„Српска сцена“ жели такође да обележи ову стогодишњицу на својим страницама, доносећи виз кратких информативних чланака о раду поједињих позоришних трупа у Београду, као и о приликама у којима су се развијале, од њихових првих претстава на „Ђумруку“ 1841 године, па до ступања „под кров“ прве праве позоришне зграде, 29. октобра 1869 године.

У овом броју „Српска сцена“ доноси чланак о почетку рада првих београдских глумача у згради на „Ђумруку“.

(*Библиографија:* Извори којима се писац ових чланака служио, биће објављени на крају ових написа.)

Прве претставе

Колико је данас познато, прва позоришна претстава дата у Београду била је у јесен 1841. године, у старој „царинској“ згради у данашњој Карађорђевој улици, чије још добро очуване аркаде потсећају донекле на улаз у позориште. Тако је данашњи магацин, некада најлепша зграда у целоме крају, доцније оштећена пожаром и доста изменјена, био прва позоришна зграда у Београду. Тачни датуми првих претстава у овој згради данас нису познати, али зна се шта је игрano. Прва претстава била је „Смрт Стевана Дечанског“ од Стерије Поповића, а друга „Краљевић Марко и Арапин“, мелодрама од Атанасија Николића, директора трупе, са музиком од ондашњег јединог „капелмајстора“ у Кнежевини — Шлезингера. Чланови су били дилетанти и ћаци.

Прва трупа

У то време пада и први покушај организовања праве трупе професионалних глумаца, као и оснивања неке врсте

глумачке школе. 15. децембра исте године излази у „Србским новинама“ оглас у коме „Управитељство овдашњег Театра по налогу вишем позива сваког који је у овом художству вешт, или кон довольно способности за ово осећа, коме ће се потом по способностима од 12 до 15 талира месечно плаћа одредити.“ Даље, траже се и „две женске кое би довољно совршенства како у представљенију тако и у певанију имале“. Најзад, у огласу нуди се „свакоме сочинитељу по народној Историји, по народном карактеру и обичајима устројеном оригинално за представлено дело од 6 до 15 дуката цесарских“, а за преводе од 4 до 6 дуката цесарских „преводчику за награду“. Изгледа да је овај оглас изазвао сilan утисак, јер су се одмах са свих страна српства јавили многи „који су овом художству били вешти“, али већина њих поред хвале за себе није изоставила да тражи и „аконто“ за пут до Београда.

Како је кнез Милош био

загрејан за ову ствар, а и дарежљиве руке, то се позову професионални глумци из Загреба да дођу у Београд. И сви су били изгледи да ће се ускоро остварити идеја да Београд добије стално позориште, кад баш Вучићева буна принуди кнеза да напусти Србију, и тако од државног позоришта ипак не би ништа.

Такве су у то време биле позоришне прилике у Београду. Иначе, трупа Атанасија Николића, састављена од дилетаната, давала је и даље не-престано претставе. Последња им је била претстава 25. фебруара 1842., трагедија „Владислав“, јер је већ 26. фебруара нова позоришна трупа, чији су чланови из Загреба дошли у Београд, дала прву своју претставу „Милош Обилић“, а 29. истог месеца „Покондирену тикву“ од Стерије Поповића. Иста трупа, нешто доцније, ишла је дереглијом у Смедерево и тамо давала претставе.

Међу члановима ове трупе било је касније чувених личности и познатих Београђана: Никола Христић, Сретен Поповић, Јован Печеновић, Андрија Стаменковић и Марко Карамат. Биле су у трупи и две женске личности. На листама је забележено само: Катица и Марија. Доцније су биле познате као „амамцике“.

Репертоар ове друге позоришне трупе није сачуван. Зна се само да је 19. јула, дакле нешто раније но што ће букнути Вучићева буна у Крагујевцу, давана престава „у ко-рист глумице Јулијане Штајн“ трагедија од Виктора Ига „Хернани“, преведена од Стерије

Поповића. Ова Јулијана Штајн била је из Загреба и добра глумица. За ову последњу претставу зна се по једној богато украшеној позивници, наштампаној на жутој свили.

Позоришни плакат, најстарији који имамо данас сачуван (бар колико знамо) носи датум 9. августа 1842. године. Колико су то била бурна времена и у каквој се загушљивој атмосфери та претстава одиграла, може се лако замислiti кад се потсетимо да је већ 22. августа исте године кнез Милош морао повлачећи се из Крагујеца напустити Београд и прећи у Земун, испред побуњеника које су предводили Тома Вучић-Перишић, Адам Петронијевић и Стојан Симић.

Овај догађај за дugo онемогућије сваки позоришни рад у Београду. Зато позоришна трупа, сада под управом Николе Ђурковића, прелази одмах у Панчево, где с почетка животари а доцније напредује све више, до 1847., када се почетком маја месеца враћа поново у Београд.

Прелаз у Панчево

Овде би се згодномогло рећи неколико речи о раду ове позоришне трупе у Панчеву, које ће уједно бити необично карактеристичне за тадање прилике у овом малом суседном граду Београда.

Тамо су даване претставе у кафани која и данас постоји, код „Јелена“. Ђурковић овде чини веће реформе у трупи и обраћа нарочиту пажњу на хор. Од то доба постоји чувено „слаткопјеније“ у Панчеву и у панчевачкој цркви. У то време у Панчеву је и Васа Жиковић, онда млад богослов, доц-

Зграда у којој је дата прва позоришна претстава у Београду

није познати панчевачки прота, писац чувених сентименталних песмица које Ђурковић компонује, бесумње према страним узорима.

Популарност ових песмица и успех првих претстава Ђурковићеве трупе одушевљава Панчевце, и они скупљају преко 3000 форинти прилога за гардеробу, декорације и друге позоришне потребе.

И док су по београдским улицама трештале пушке, грађани стрепили од неизвесности грађанског рата и од чељусти увек наперених турских топова из београдске тврђаве, дотле су срећне и безбрижне панчевачке девојке уздисале и уз харфу певале ове нежне строфе;

„Ти плавиш зоро златна,
Твој бледи блиста зрак...“
или
„Бледи месец иза горе...“

Панчевачка публика наваљивала је толико у позориште да се увек половина морала враћати кући, јер није било дољно места. Толики успех није чудан, кад се зна да је Ђурковић умео да угоди публици, што је свакој претстави, било трагедији или комедији, додао песме које би глумци уз пратњу „војне банде“ отпевали.

По повратку у Београд

Године 1847., маја месеца, вратила се Ђурковићева трупа у Београд. 15. маја дата је прва претстава, Стеријин „Милош Обилић“.

Какве су београдске претставе тога времена биле, најбоље илуструју занимљиве белешке које су објавиле у то време „Србске новине“. Из њих знамо, например, да је 8. јуна даван „Дон Родриг де Кали-

брадос", шаљива игра у 4 чина. У првом чину певао је С Алексић једну песму, у трећем Ђурковић и Алексић један дујет, а у четвртом чину отсвирала је банда на позорници српски марш. (Какве су везе имали Дон Родриг и српски марш данас није више познато.) — Другом приликом, 19. јуна, када се давала „Смрт“, други део комада „Драгутин, краљ српски“ од Атанасија Николића (тај је комад имао два дела и играо се два вечера; први део звао се „Ступање на престо“, играл 15. јуна), на крају „трагедије“ даван је „неми табло“ осветљен „бенгалском ватром“. Даље, приликом претставе од 19. октобра „Два наредника“, рецензент „Ср. новина“ констатује: „Овај се комад публики нашој због свог поучително-трогателног и при том и доста шаљивог призора тако допао да су га готово непрекидна пљескања и лупања руку, као знаци обштег одобрења пратили. Ми се не сећамо да је осим неколико из историје народне сочинена комада, и који толико уобште упечатлена на публику причинио, колико овај, нити наша београдска иначе за више роље доспа ладна публика при којем толико живости и обштег одобрења показала колико при овом.“ Даље, констатује да је то знак да се укус београдске публике све више подиже, а и да је Ђурковић „заслужио обшту похвалу због мајсторског представљенија“.

Београдска публика

на је и једна белешка која се односи на ондашњу бео-

градску публику и која је објављена тих дана у „Србским новинама“ у рубрици „Друштвени живот“: „Овом ће мо приликом приметити, да би потребно било да се скidaју шешири и високе капе у театру од стране публике, јер иначе ако по досадашњем остане, многи ће престати тамо долазити само зато, што се из стражни клупа ништа на бини од шешира и капа видети не може“. Као што видимо, исте невоље о којима се и у наше време дискутовало, и у она су још времена дуго узнемирали позоришну публику.

Сад је позориште напредовало не може боље бити. Па ипак почетком 1848 године, публика поче из непознатих разлога (сигурно не због великих шешира и капа) да се одбија од позоришта Кућа је била све пр знија. Рецензент „Про светних новина“ (Ђорђе Малетић) морао је уздахнути пишући да се „од неког времена“ тако одбио „народ од позоришта“ да ће се друштво сигурно растурити и завршава своју белешку речима „како Срби лако заводе, ал тешко одржавају“ и да за њих „свако чудо само за три дана траје“.

Претставе су даване до краја марта 1848. Шта је даље било те године нема података. Вероватно је да су дилетанти давали и даље претставе.

У ноћи између 15 и 16. априла 1849 године појавио се пожар у позоришној згради на „Ђумруку“, и оно изгори „до темеља“. Тако је Београд поново, за дуже времена, остао без позоришта.

Никола Трајковић

Интересант-

на је и једна белешка која се односи на ондашњу бео-

Позоришне белешке

Светле жртве нашик позоришта. —

У току ратних догађаја од 6. априла до 5. јуна о. г., дана болне катастрофе у Смедереву, тешко је погођен и српски позоришни живот. 6. априла погибли су у Београду Милица Бешевић, сценограф, Милан Марковић — Баћа, дугогодишњи суфлер, Михаило Цариков, члан оперског хора, и Драгомир Николић, столар, сви намештеници нашег Позоришта. У току маја избацио је Дунав код Старе Молдаве леш Милоша — Мише Паунковића, члана Народног позоришта и претседника Централне управе Удружења глумаца у Београду.

Сви ови последници нашег Позоришта налазили су се у најбољој снази, страсно предавани сложеном и напорном позоришном послу који их је делио на „видљиве“ и „невидљиве“ позоришне трудбенике, оне осветљене с рампе и оне скривене иза кулиса, или који их је подједнако требао, и једне и друге

Позоришни годишњак за сезону 1940/41 који ће ускоро ући у штампу осврће се потање на ове светле жртве нашег Позоришта. „Српска сцена“ посветиће им такође један комеморативни напис у своме наредном броју. Подједно ће се освраuti и на оне чланове Народног позоришта за Дувавску бавину који су страдали у Смедереву 5. јуна, на дан кад су отпочињали рад у новом седишту свога Позоришта. Број смедеревских жртава из глумачког сталежа нарочито је велик; под рушевинама старог смедеревског града остало је 17 чланова овог Позоришта, махом младих људи који су тек улазили у живот и тек почињали глумачку каријеру.

Нека је већан помен овим болним жртвама које је и наша позоришна култура морала, именују осталих, да поднесе у овим судбоносним данима српске историје!

Смрт Николе Т. Ђурића. — 13. септембра преминуо је у Београду, после краће болести, Никола Т. Ђурић, школски надзорник у пензији и познати драмски писац, у своје време и члан управног одбора Удружења југословенских драмских аутора. Никола Ђурић бавио се интензивно драмском књижевношћу, нарочито последњих петнаест година. Већи део његових драма писан је у десетерцу народне песме. Из народне песме користи он и главне мотиве своје драматике, углавном романтично повесене. Такав му је, најпопуларнији, „Имотски кадија“, такви су „Омер и Мејрима“ и „Биљур“.

„Имотски кадија“ приказан је први пут на сцени Народног позоришта у Београду, доцније у позориштима Скопља и Сарајева, или без нарочитог успеха. Тешко је било направити главним лицем у трагедији једну споредну личност као што је Имотски кадија коме народна песма даје пасивну улогу сентименталног љубавника; још мање је било могуће драмски правдати такав поступак. Поготово кад су постојали успели преседани у нашој драматици, који се строжије заснивају на трагичним елементима чувене песме о племенитој Хасанагиници и обухватније улазе у дух овог изванредног песничког мотива, на коме се и Гете задржава са великим пажњом (он је „Хасанагиницу“ превео на немачки и коментирао). Ђурић је, међутим, ипак имао смелости да, после Алексе Шантића, Милана Огризовића и Владислава Веселиновића-Тмуше, који су у средиште драмске радње правилно ставили трагични брачни спор између Хасанаге и Хасанагинице, убаци Имотског кадију који је само „невини трећи“ у овом великому сукобу разнородних и противположених љубавних страсти и моралних осећања једне патријархалне средине, — Ђурић је покушао и једно

ново објашњење историске личности Јулија Цезара, у трагедији под истим натписом. После Шекспира, разуме се, тешко је писати трагичну повест великог римског војсковође, државника и писца. Стога се Ђурић у овој трагедији задржава на Јулију Цезару у породичном животу. Тај Ђурићев покушај није незанимљив. — Готово пред конач живота учи стари писац старогрчки језик да би могао у оригиналну читати велике грчке трагичаре Есхила, Софокла и Еурипида. Резултат тих напора је његов превод Еурипидове трагедије „Хекаба“, прилично тачан и до веома песнички понесен. У предговору овом преводу говори Ђурић, на наизнос — потресан начин, о мотивима који су га водили да научи мртви језик старих Хелена који су свету дали прво позориште и прву велику драмску књижевност. Никола Ђурић је остао, до свога последњег даха, заљубљени поклоник лепог и добrog, калокагатеје, основног начела античког дуha. — На гробу се са старијим писцем опростио, у име српских драмских аутора, г. Душан Николајевић, књижевник.

Б. Ј.

Стопедесетгодишњица Моцартове смрти. — У времену од 28 новембра до 5 децембра о. г. прославиће се у Бечу 150-годишњица великог немачког музичара Волфганга Амадеуса Моцарта. Моцарт је рођен 27 јануара 1756 у Салцбургу, а умро је у Бечу 5 децембра 1791, у тридесетпетој години живота. Почетак прославе биће обележен низом предавања и музичких приредаба које имају за циљ да што искрпније прикажу и осветле целокупно стваралачко дело Моцартово. У дане саме прославе, за време Моцартове недеље, Државна опера у Бечу извешће, између осталих дела генијалног композитора, „Фигарову женилбу“ и „Дон Жуана“.

Нишко позориште као државно обласно позориште. — Са новим бу

џетом Србије, који је ступио на снагу 1. јула о. г., подигнуто је досадашње Бановинско позориште у Нишу (за Моравску бановину) на степен државног позоришта обласног карактера. На тај начин је ово старо Позориште заступено одликовано: из њега су произашле целе генерације наших глумаца, између којих неколико наших драмских првака. За управника садашњег обласног Позоришта постављен је г. Живојин Петровић, сценограф Народног позоришта у Београду, професор и позоришни историчар који је последње сезоне деловао као управник Народног позоришта за Врбаску бановину у Бањој Луци. Он је обезбедио потребне кредите за нормалан рад у Нишу и саставио ансамбл који се састоји од истакнутих чланова Скопског, Нишког и Бањалучког позоришта. Постоји је нова зграда Нишког позоришта остало неоштећена, а сви су позоришни фундуси потпуно сачувани, унутрашњи рад на новом репертоару већ је почeo. Позориште ће ускоро бити отворено и за публику.

„Уметничко позориште“. — Ово младо и агилно Позориште прво је од српских позоришта које је обновило свој рад после рата и догађаја из априла о. г. На челу Уметничког позоришта стоји г. Виктор Старчић, радији члан Народног позоришта, док трупу сачињава неколико одличних глумаца, између осталих г-ђе Каталинић, Предојевић, Вања Марковић, гра Мира Тодоровић (са ангажована за Народно позориште) и г. г. Колашинић, Тадић, Стојковић, Гашић и други. Као сценограф делује г. Миленко Шербак; режија је заједничка. Уметничко позориште почело је свој нови период рада већ 17 маја о. г., по претходном одобрењу немачких власти. Од тога датума дало је пет премијера: „Три бекраје“ од Нестроја, „Фигарову женилбу“ од Бомаршеа, „Два цванцика“ од Глиншића, „Жоржа Дандена“ од Молиера, а недавно је извело Веселиновићевог

„Ћиду“. Прву премијеру, заједно с неким репризама из ранијег репертоара, дало је ово Позориште на сцени Коларчевог Универзитета, остале на својој калемегданској позорници под ведрим небом коју су његови агилни чланови саградили, уз помоћ Београдске општине, под сликовитим платнима старе београдске тврђаве на Калемегдану. — На рад Уметничког позоришта осврнућемо се ускоро олширије.

Српсво народно позориште Дунавске бановине. — Најстарије наше Народно позориште, основано у Новом Саду 1861. г., поново је наставило свој рад, благодарећи разумевању немачких и српских власти, као и предустретљивости г. Бана Дунавске бановине. Ово Позориште одиграло је у развију српске културе велику улогу. Оно је дало целу плјаду изврсних мајстора сцене, између осталих Перу Добриновића, неоспорно једног од наших највећих позоришних уметника, Димитрија Ружића, Лукића, Буцу Стефановића, Матејића, Васиљевића; њихове креације памте се и данас.

На челу ове високе уметничке установе, мезимчета војвођанске културне публике, стајали су увек управни одбори Друштва за Српско народно позориште, једне велике и врло рас прострањене културне организације. Друштвом су управљали увек први војвођански духови да на тај начин посведоче своју топлу бригу за ово прво огњиште српске позоришне културе.

Убудуће одређен је Београд за седиште овог Позоришта. Оно се, међутим, неће задржавати овде, осим повремено. У плану има засад само две претставе намењене београдској публици, обадве у хумане циљеве; чист приход иде у корист оних сиромашних породица чији су хранитељи — глумци изгинули приликом познате катастрофе Смедерева од 5. јула о. г. — После ових претстава Позориште полази на

турнеју по српској покрајини. У свом плану има за места гостовања, засад, Панчево, Вршац, Белу Цркву, Гроцку и Смедерево. На репертоару су мањом српски писци: Стерија, Трифковић, Нушић, Пецић, Јован Ген и Славомир Настасијевић. Од страних писаца главни репертоарски део носе немачки и италијански позоришни аутори. На челу трупе стоји као управник г. Драгољуб Сотировић, познати београдски уметник. Добро организовану трупу сачињава неколикоrenomiranih глумаца који су раније припадали, сем овоме Позоришту, позориштима у Скопљу и Бањој Луци.

Мишле о улози позоришта у историји једног народа. — Мишле, чувени француски писац и историчар, познат као сјајан предавач, који је вршио велики утицај на своје савременике, говорио је школске године 1847/48 пред студентима Сорбоне, па је својим полетним стилом казао и ове топле, хумане и пророчке речи о улози позоришта у подизању и препороду једнога народа:

„Позориште је најмоћније сретство васпитања, зближавања људи; то је можда најбоља нада за националну обнову. Говорим о позоришту широко народном, о позоришту које одговара мисли народа, које би ишло у најмања села... Ax! како видим, пре но што ћу умрети, да национално братство поново почиње у позоришту!... Позориште просто и снажно, које се даје у селима, у коме нас снага талента, стваралачка моћ људи, млада машта сасвим нових друштвених слојева, поштејује од толико материјалних сретстава, сувишних декорација, богатих костима без којих слаби драмски писци овог исцрпљеног времена не могу више да начине ни један корак... Шта је позориште? Абдикација наше личности, егоистичне, заннтересоване, у корист једне лепше улоге. Ax! како нам је то потребно! Дојите, молим вас, дојите да повратите своју душу у народном

позоришту, своју душу у средини на-
рода". Ове речи, изговорене пре скоро
једног столећа, нису никада изгубиле
од своје свежине и актуелности. Оне

и данас намећу размишљања која би
могла бити врло корисна, ако се жели
обнова и позоришта и народа.

Сл. Ј.

Из уредништва

**Изјава в. д. техничког шефа г.
Миомира Денића.** — Опширну и врло
занимљиву изјаву в. д. техничког ше-
фа г. **Миомира Денића**, сценографа
Народног позоришта, висмо могли до-
нети у овом броју због претрпаности
другим актуелним материјалом, нарочи-
то оним програматског карактера.
Изјава г. Денића изашти ће у наредном,
другом, броју „Српске сцена“.

Написна страна свога листа. — Нап-
исну страну „Српске сцена“ израдио
је г. **Владимир Жедрички**, сценограф
Народног позоришта који води тех-
ничку страну овога часописа.

Сарадници „Српске сцена“. — Са-
жењом да дају што књижевнији ка-
рактер овом једином позоришном ча-
сонису Србије, многи наши угледни
позоришни људи, нарочито они из По-
зоришта, обећали су „Српској сцени“

своју сарадњу из свих области нашег
позоришног живота. Тако ће часопис,
поред материјала који се односи на
актуелни репертоар (нови комади, ре-
жија, инсценација, музички новитети,
рад диригената и позоришни живот
упште), бити у могућности да донесе
и низ написа теориске природе и
занимљивих докумената из српске и
стрane позоришне историје, као и неко-
лико портрета наших глумачких првака.
Управа Народног позоришта негује
живу жељу да „Српска сцена“ по-
стане репрезентативни орган наших
позоришних прегнућа, прошлих и са-
дашњих.

Фотографски снимци. — Сви фото-
графски снимци и све остale слике у
овом броју „Српске сцена“ власништво
су Српског народног позоришта у
Београду и припадају његовом архиву.

ГУРМАНСКА ГОСТИОНИЦА ИЛИЋ

Теразије бр. 37

РЕСТОРАН РАСПОЛАЖЕ са домаћом и стр-
нном кухињом као и богато снабдевеним роштиљем
и Лесковачким специјалитетима. Редовно свако-
дневно ПИЛЕЋЕ на ранњу и ПИЛЕЋА ЧОРБА.

Првокласна пића.
Отворено до 10 час. увече.

СТАРУ ЗЛАТНИНУ, накит, брилијанте, кристал,
порцелан, писаће и шиваће
машине, заложнице банака, сребрне и друге добро очуване ствари
купује највишом ценом трговина

»Окасион«

— БИТОЉСКА — 22
Долазимо на позив

ЈОРГАНЦИЈСКА РАДЊА

БОШКА ЖИВАНИЋА
Кн. Павла — б1
израђује и прерадује јорганске — аушке. Шале раднике по кућама.

РАДИО - ПРЕТПЛАТИЦИМА

После дугогодишњег успешног рада у Новом Саду отворио сам радњу у Београду. Са свим стеченим искуством стављам п. п. своје услуге: Оправку радио апарате јевтино. Мерење Лустера, електротехничког материјала, лампи и давање стручног савета бесплатно. Бицикла, делова као и

PHILIPS апарате, лампи итд. сталан лагер

Радојица Теофановић

Цара Николе 74, услуж. тел. 41-070

Ново отворена радња

МОДЕРНО РУБЉЕ „ДАРА“

Даринка Велисављевић

Кнез Михаилова ул. — 19 пасаж

Примамо на израду мушки, женско и креветско рубље

МАСТ ДРВА БРАШНО БЕЗ КУПОНА

не можемо Вам набавити — али да
оправимо Ваш ридно-апарат, ма којег
фабриката, или да уградимо кратке та-
ласе уз умерене цене — за то Вам
јамчи фирмa

„ТЕКОМА“

Београд, Кн. Љубице бр. 2

НАМЕШТАЈ
МОДЕРНИ-СТИЛСКИ
ТЕПИСИ
ПУСТЕРИ
ТАПЕТИ
ДЕКОРАЦИЈЕ

Indéreieur
КОМЕСАРИЈАТ
 фирмe „INTERIEUR“
Београд, Вука Каракића 8 Тел. 28395

Датум	Репертоар
Понед. 6	15:30 Фигарова женидба Музичка драма у 4 чина
Уторак 7	15:30 Елга Драма од Г. Хауптмана
Среда 8	15:30 Живела Балет у два чина од Адама Балетски дивертисман
Четврт. 9	15:30 Срећни дани Комедија у три чина
Петак 10	15:30 Несуђени ветови (Први пут) Комад у три чина
Субота 11	15: Вертер Опера у четири чина
Недеља 12	15: Зона Замфирова Комад у четири чина с певањем

M.G.S.

ЕЛЕКТР. РЕШО-И, ПЕЋИ, ЛУСТЕРИ И ЛАМПЕ
стилске, лампе савијајуће у сваком положају за писаће
и цртаће столове, Све сопств. производ. Кр. Милана бб

Најбоље ћете **ОПРАВИТИ** и **КУПИТИ РАДИОАПАРАТ**
у стручној **КЛИНИЦИ Боре Костића** Узун Миркова — 4.
Палата Аероклуба

Atelje

MIDERA i PR'SLUKA
»Graziosa«

Надежни избор у материјалу.

Knjeg. Ljubice — 8

Tel. 28-228

Тел.
28-891

ЧИСТИМ ПАРКЕТ автомат машинама
Рад првокласан, цене пајсолидније.
МАЛАМ и ФАРБАМ станове, материјал
првокласан.

ШТИХА — Скадарска 41

„НЕЙМАР“

КУПО-ПРОДАЈА

ПАЛАТА
КУЋА

Драгољуба Добричића

Кр. Милана — 20

Tel. 27-796

„TUSSI“

У ново отвореној радњи велики избор најбољих модела
ТАШКА, РУКАВИЦА, ПОЈАСЕВА
и свих врста **КОФЕРА**

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
У БЕОГРАДУ

У петак, 10 октобра 1941 године

Несуђени зетови

Комедија у три чина. Написао Славомир Настасијевић
Сценограф г. Денић

ЛИЦА

Баба Милка, доброћудна старица	гђа Луковић
Бисерка, њена ћерка, лепотица	гђа Спирidonовић
Живан, брат баба-Милкин, сељак	г. Антонијевић
Здравко, финанс, зет баба-Милкин	г. Д. Раденковић
Лика, студент, станар	г. Поповић
Мољац, његов друг, песник, фантаста	г. Танић
Ристосије Миловановић, бакалин	г. Цветковић
Гаврило Поповић, пензионер	г. Антоновић
Павле Аламуња, Мольчев стриц	г. Л. Јовановић
Перица, дечак из суседства	гца Милбахер

Сва три чина догађају се у Београду, у кући
баба-Милкиној

Време садашње

Сав вез из радионице Матић, Кнез Михајлова 17/1

За сваку руку
За сваки чуки
За сваки чеј
НАЛИВ ПЕРА
у књижарни
ROYAL' Васина З

КРЗНАРСКА РАДЊА
Аљаска
Радња Милошевића

Кр. Милана
35

Огроман избор: сребрне и плаве лисице, мон-
голске, црвене лисице, астааган и перзиналер,
брау астраган-прави брајтшванс, визон и т. д.
Цене умерене и строго солидне.

Искористите прилику!

Салон РАДИО КОВАЧ
Кн. Михајлова 25 I спрат

примио је овогодишње типа радиоапарата
светске марке „SIERA“.Стручни преглед апарата. Слвц. преглед цеви.
Складиште радио-цеви и делова

Превоз робе
пресељења
и сопствени
магазин

Шпедитер **Тома Брдарић**
Београд
Карађорђева — 99 Телефон 25-318

ЈОВАН ФРАЈТ-БЕОГРАД
СВЕ МУЗИКАЛИЈЕ (НОТЕ)
И МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

Франкопанова ул. бр. 5.

ТРАЖИТЕ НАЈБОЉЕ
СРЕДСТВО
ЗА НЕГУ ЗУБА

КУШАКОВИЋА КАЛОДОНТ